

Prezident İlham Əliyev müstəqil dövlətçiliyin və müasir inkişafın Azərbaycan modelini yaratdı

Baş nazir Əli ƏSƏDOV:

- Ötən 20 il ərzində ölkəmizin bütün sahələrdə sürətli inkişafına nail olunub, insanların rifah halı daha da yaxşılaşıb. Azərbaycanın siyasi, iqtisadi imkanları genişləniib, müasir ordumuz yaradılıb, ölkəmizin beynəlxalq arenadakı mövqeləri möhkəmlənib.

Təbii ki, əsrə bərabər 20 ilin ən şanlı səhifəsi işğal altındakı torpaqlarımızın azad olunması, ərazi bütövlüyümüzün bərpası ilə nəticələnmiş Vətən müharibəsidir.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə sentyabrın 19-da şanlı ordumuz tərəfindən mükəmməl şəkildə keçirilən birgünlük antiterror tədbirləri nəticəsində isə Qarabağda suve-

renliyimiz tam təmin edildi, torpaqlarımızda separatizmin kökü tamamilə və əbədi kəsildi.

Cənab Prezidentin ali dövləti fəaliyyətinin 20-ci ildönümünün Ümummilli

Liderimizin anadan olmasının 100 illik yubileyinə - "Heydər Əliyev İli"nə təsadüf etməsi də olduqca əlamətdardır.

Ölkəmizin qazandığı bütün uğur və nailiyyətlər, inkişaf və tərəqqi Heydər Əliyev düşüncəsinin bəhrəsidir.

Təməli Ulu Öndər tərəfindən qoyulmuş xarici və daxili siyasət kursu bu gün möhtərəm cənab Prezident tərəfindən müasir dünyanın çağırış və tələblərinə uyğun olaraq yeni məzmun və keyfiyyətdə uğurla davam etdirilir.

Prezident İlham Əliyev güclü milli iqtisadiyyata söykənərək regionumuza sülh, əmin-amanlıq və inkişaf üçün yeni imkanlar gətirib.

Prezident İlham Əliyev müstəqil dövlətçiliyin və müasir inkişafın Azərbaycan modelini yaratdı

Baş nazir Əli Əsədovun Milli Məclisin plenar iclasında çıxışı

Hörmətli xanım sədr! Hörmətli deputatlar!

Hər birinizi salamlayıram. Artıq bir müddətdir ki, Milli Məclisin müxtəlif komitələrində büdcə müzakirələri çox fəal şəkildə aparılır.

Həmçinin Milli Məclisin plenar iclaslarında 2024-cü ilin dövlət büdcəsi və büdcə zərfinə daxil olan qanun layihələrinin iki oxunuşda müzakirələri baş tutub və layihələr qəbul edilib.

Hörmətli Sahibə xanım başda olmaqla Milli Məclisin rəhbərliyinə öz adından və Hökumət üzvlərinə adından təşəkkürümü ifadə edirəm ki, büdcə müzakirələri bu cür yüksək səviyyədə təşkil olunub.

Deputatlar da istər plenar, istərsə də komitə iclaslarında bu müzakirələrdə çox fəal iştirak ediblər və cəmiyyətimizi narahat edən məsələləri qaldırıblar ki, bununla bağlı suallar aidiyyəti qurumların rəhbərləri tərəfindən cavablandırılmışdır.

Bununla yanaşı, ötən il büdcə müzakirələri zamanı hörmətli millət vəkiliyəmiz qaldırdıqları bir çox məsələlər bu il özündə öz həllini tapmışdır.

Hörmətli deputatlar!

Müstəqilliyin bərpa olunmasından sonra Ümummilli Lider Heydər Əliyevin qətiyyəti və uzaqgörən siyasəti nəticəsində Azərbaycan Respublikası bütün sahələrdə misli görünməmiş inkişafa, tərəqqiyə nail olmuşdur.

Məlum olduğu kimi, cari ildə biz möhtərəm cənab İlham Əliyevin Azərbaycan Prezidenti seçilməsinin 20 illiyini qeyd edirik.

Ulu Öndərin layiqli davamçısı olan Prezident İlham Əliyev onun strateji inkişaf xəttini ardıcılıqla və uğurla davam etdirərək müstəqil dövlətçiliyin və müasir inkişafın Azərbaycan modelini yaratdı.

Ötən 20 il ərzində ölkəmizin bütün sahələrdə sürətli inkişafına nail olunub, insanların rifah halı daha da yaxşılaşıb. Azərbaycanın siyasi, iqtisadi imkanları genişləndirilib, müasir Ordumuz yaradılıb, ölkəmizin beynəlxalq arenadakı mövqeləri möhkəmlənib.

Təbii ki, əsrə bərabər 20 ilin önəmli sahələri işğal etdikləri torpaqlarımızın azad olunması, ərazi bütövlüyümüzün bərpası ilə nəticələnmiş Vətən müharibəsidir.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə sentyabrın 19-da şanlı Ordumuz tərəfindən müqəddəs Şəhər Qarabəgə qaydını qaytararaq böyük qələbəni qeyd etmişdir.

2024-cü ilin makroiqtisadi cəhətdən ölkə iqtisadiyyatının real artımı, məqbul inflyasiya səviyyəsi və profisitli tədviy balansını proqnozlaşdırırıq.

Büdcədə neftin qiyməti 60 ABŞ dolları müəyyən edilmişdir. Bildirmək istədim ki, "2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"nda qoyulmuş "Heydər Əliyev İli" nə təsadüf etməsi də olduqca əlamətdardır.

Ölkəmizin qazandıqı bütün uğur və nailiyyətlər, inkişaf və tərəqqi Heydər Əliyev düşasının böhrəsidir.

Təmali Ulu Öndər tərəfindən qoyulmuş xarici və daxili siyasət kursu bu gün möhtərəm cənab Prezident tərəfindən müasir dünyanın çağırış və tələblərinə uyğun olaraq yeni məzmun və keyfiyyətdə uğurla davam etdirilir.

Prezident İlham Əliyev güclü milli iqtisadiyyata söykənərək regionumuzda sülh, əmin-amanlıq və inkişaf üçün yeni imkanlar gətirib.

Hörmətli millət vəkili!

2024-cü il və ortamüddətli dövr üçün büdcə siyasətinin konfigurasiyası aşağıdakı əsas çağırışlar və

hədəflər nəzərə alınmaqla müəyyən edilmişdir:

1. "Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"nda nəzərdə tutulan tədbirlərin icrası;

2. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının bərpası və yenidənqurulması, həmçinin Böyük Qayıdışın təmin edilməsi üzrə tədbirlərin davam etdirilməsi;

3. Ölkəmizin müdafiə qabiliyyətinin və milli təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi;

4. Əhalinin sosial müdafiəsi və sosial təminatı;

5. "Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nın icrası;

6. Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və sahibkarlığın inkişafının dəstəklənməsi;

7. Ən vacib prioritet layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün yeni bəndlərin sərəfəsinə;

8. Makroiqtisadi sabitliyin və büdcə dayanıqlılığının təmin edilməsi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən müəyyən edilən əsas prioritet xərc istiqamətləri arasında 2024-cü ildə həyata keçiriləcək tədbir və layihələrin uğurlu icrası üçün büdcədə tələb olunan maliyyə təminatı yaradılmışdır.

2024-2027-ci illərdə makro-fiskal çərçivənin parametrləri büdcə qaydısının ortamüddətli lövbərlərinə əsaslanaraq hazırlanmışdır.

Postpandemiya dövründən sonra milli iqtisadiyyatın artım tempi bərpa olunsada, global iqtisadiyyatda qeyri-müəyyənliklər, geosiyasi vəziyyətlər, beynəlxalq maliyyə mühitində sərbəstləşmələr ölkə iqtisadiyyatı qarşısında yeni çağırışlar formalaşdırır.

Belə ki, iqtisadi artımın proqnozlaşdırılan orta illik tempi 2,9%, həmçinin qeyri-neft sektoru üzrə 4,8% nəzərdə tutulmuşdur.

Dövlət büdcəsinin xərcləri 36 milyard 763 milyon manat proqnozlaşdırılır ki, bu da 2023-cü ilə müqayisədə 138,2 milyon manat artmışdır.

Dövlət büdcəsi kəsinin ÜDM-də payı 2,2 faiz proqnozlaşdırılır.

Bütövlükdə isə 2024-cü il üçün icmal büdcənin gəlirləri 38 milyard 997 milyon manat, icmal büdcənin xərcləri 42 milyard 376 milyon manat proqnozlaşdırılır.

Makroiqtisadi çərçivə proqnozlaşdırılan zaman strategiyada ortamüddətli dövrə iqtisadi artımla bağlı müəyyən edilmiş hədəflər nəzərə alınmışdır.

Belə ki, iqtisadi artımın proqnozlaşdırılan orta illik tempi 2,9%, həmçinin qeyri-neft sektoru üzrə 4,8% nəzərdə tutulmuşdur.

Hörmətli millət vəkili! Müsbət makroiqtisadi göstəricilərdən biri inflyasiya tempinin azalmasıdır.

Hökumətin antiinflyasiya tədbirləri, dünya ərzaq bazarlarında qiymətlərin enməsi, tədviy balansının profisitli olmasının məzənnə sabitliyini dəstəkləməsi inflyasiya sektoruna hesabına iqtisadi artım təmin edilməsi, inflyasiya tempi azalması, tədviy balansında profisit olmuşdur.

2023-cü ilin sonuna orta illik inflyasiyanın birqəsmli səviyyədə olacağı proqnozlaşdırılır. Dövlət Statistika Komitəsinin ilkin rəqəmlərinə görə, artıq 2023-cü ilin 11 ayında orta illik inflyasiya birqəsmli 9,4% olmuş, illik inflyasiya 2,6% təşkil etmişdir.

Eyni zamanda Nazirlər Kabinetində "Inflyasiya və qiymət monitorinqi" üzrə yaradılmış İşçi qrupu tərəfindən inflyasiya proseslərinin və onun səbəblərinin araşdırılması və təhlili istiqamətində zəruri işlər görülmüşdür.

Ümumilikdə, inflyasiyanın iqtisadi artım üçün məqbul səviyyəsinin təmin edilməsi, əhalinin real gəlirlərinin və alıcılıq qabiliyyətinin qorunması, habelə fiskal və monetar siyasətin koordinasiyası istiqamətində zəruri tədbirlər davam etdiriləcəkdir.

Hörmətli millət vəkili! Hər il olduğu kimi, 2024-cü ildə də büdcənin əsas xərc istiqamətlərindən biri əhalinin sosial müdafiəsi və sosial təminatı olacaqdır.

Təsədüfi deyil ki, 2024-cü ilin dövlət büdcəsi xərclərinin 43%-i, büdcənin cari xərclərinin isə 70 faizi məhz sosial-əməliyyat xərcləridir (15,8 mlrd. manat).

2020-ci illə müqayisədə bu xərclər mütləq ifadədə 6 milyard manat və ya 1,6 dəfə artmışdır.

Son beş ildə 4 milyon nəfəri əhatə edən 4 sosial islahat paketi icra olunmuş, bu islahatlara 7 milyard manata yaxın əlavə vəsait yönəldilmişdir.

Əhalinin bütün həssas qruplarına göstəriləcək sosial xidmətlərin effektivliyinin artırılması və xidmətlər əlçatanlığın təmin edilməsi məqsədilə "Azərbaycan Respublikasında sosial xidmətin inkişafına dair 2023-2026-cı illər üçün Dövlət Proqramı"nın Prezident təsdiq etmişdir.

Hörmətli deputatlar!

Vətən müharibəsindən ötən müddət ərzində işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidənqurulması və bərpası istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür.

Möhtərəm Prezident İlham Əliyev Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevə ilə birgə mərhələli bərpa-quruculuq işlərinə bilavasitə başçılıq edir.

Qələbədən sonrakı üç il müddətində Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonundakı bərpa-quruculuq işlərinə dövlət büdcəsindən 12 mlrd manat vəsait ayrılmışdır. 2024-cü ilin dövlət büdcəsində isə 4 milyard manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramının icrası üçün sonrakı illərdə 14,5 mlrd manat vəsait nəzərdə tutulmaqla 2022-2026-cı illərdə ümumilikdə təqribən 30,5 milyard manat məbləğində vəsait tələb olunur.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında həyata keçirilən məqsədyönlü və genişmiqyaslı layihələr, verilən vergi, gömrük, sosial sığorta, investisiya təşviqi, kredit və digər güzəştler paketi həmin rayonların sürətlə dirçəlməsinə, əhalinin məskunlaşmasına və davamlı iqtisadi aktivliyinin təmin olunmasına xidmət edir.

Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı üzrə qayıdış prosesinin ilkin mərhələsinə start verilmişdir, 2026-cı ilədək 34,500 ailənin və ya 140 min vətəndaşımızın köçürülməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Vətən müharibəsindən sonra işğaldan azad olunmuş ərazilərə Böyük Qayıdış proqramına uyğun olaraq ümumilikdə 987 ailənin (3932 nəfər) köçürülməsi təmin olunmuşdur. Və cari ilin sonunaədə əlavə olaraq 215 ailənin köçürülməsi gözlənilir.

Xüsusi qeyd etmək istədim ki, Qarabağ iqtisadi rayonunun əraziləri - Xankəndi, Ağdərə, Xocalı, Xocavənd və bütövlükdə işğaldan azad olunmuş rayon və şəhərlərin yerli xərcləri üzrə büdcədə 50 milyon manatdan artıq vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Hər il olduğu kimi, gələcək il də Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizin müdafiə potensialının və ordumuzun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, onun müasir hərbi texnika və silah-sursatla təchizatı və hərbiçilərin sosial-məişət və xidmət şəraitinin yaxşılaşdırılması əsas xərc istiqamətlərindən biri olacaqdır.

Müdafiə və milli təhlükəsizlik xərcləri üçün 2024-cü ilin dövlət büdcəsi xərclərinin 17,5 faizi həcmində və ya 6,4 milyard manatdan artıq vəsait nəzərdə tutulmuşdur. Bu da 2023-cü ilə nisbətən 366 milyon manat və ya 6 faiz çoxdur.

Hörmətli deputatlar!

Növbəti il üzrə təhsil xərclərinə 4,5 milyard manat vəsait proqnozlaşdırılır ki, bu da 2023-cü ilə müqayisədə 3,2 faiz çoxdur.

Ölkə Prezidentinin davamlı diqqət və qayğısı, həyata keçirilən proqramlar və Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə son 20 il ərzində 3600-dən çox məktəb binası tikilmiş və ya əsaslı təmir edilmişdir.

Noticədə yenilənmiş məktəblər bütün məktəblərin təxminən 80 faizini təşkil etmişdir.

Son 3 ildə 275 məktəbin tikintisi və ya əsaslı təmiri nəticəsində ölkəmizdə qəzalı məktəblərin sayı 30% azalıb.

Strategiyada "Təhsil" bölməsinin 9 fəaliyyət istiqaməti üzrə 17 tədbirin 2024-cü ildə həyata keçirilməsi ilə bağlı xərclər üçün 247 milyon manat və ya 32% çox vəsait nəzərdə tutulmuşdur. Bu tədbirlər təhsilin bütün istiqamətlərini əhatə edir.

Onu da qeyd edim ki, bir neçə gün əvvəl (28 noyabr) dövlət başçısının Xankəndi şəhərində Qarabağ Universitetinin yaradılması haqqında sərəncam imzalanması Qarabağ regionunun zəngin təhsil əmələlərinin yaşadılmasına, həmin regionda yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasına əhəmiyyətli töhfədir.

Son 5 ildə peşə təhsili müəssisələrinə tələbə qəbulu 50%-ə yaxın artmışdır.

Peşə təhsili sistemində təhsil alanların 89%-i dövlət sifarişinə əsasən təhsil alır. Əmək bazarının tələblərinə uyğun 74 yeni peşə təhsili proqramı hazırlanmış, 95 yeni ixtisas əlavə edilmişdir.

Hazırda 4-cü Sənaye İnqilabı dövründə süni intellekt, yüksək texnologiyalar və rəqəmsal transformasiyaların təsiri altında bütün dünyada, həmçinin Azərbaycanda əmək bazarında yeni, tam fərqli vəziyyətlər yaranır.

Ölkədə yerli istehsalın özünü-təminat etmədə rolunun artırılması ilə bağlı tədbirlər həyata keçirilir. Bu baxımdan ərzaq təhlükəsizliyi və özünü-təminat etmə səviyyəsinin yüksəldilməsi, idxaldan asılılığın azaldılması prioritet istiqamətlərdəndir.

Mövcud su ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunması, fermerlərin suvarma suyu ilə təchizatı və suvarma sahələrinin genişləndirilməsi tədbirləri üçün 2024-cü ilin dövlət büdcəsindən 500 milyon manat vəsait ayrılacaqdır.

Eyni zamanda Prezidentin ötən ay Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin fəaliyyətini təmin edilməsi ilə bağlı imzalanmış sərəncamları su ehtiyatlarından səmərəli istifadənin təmin edilməsi və su təsərrüfatının idarə olunmasının təkmilləşdirilməsinə imkan verəcəkdir.

Cənab Prezident tərəfindən müəyyən olunan bir sıra önəmli prioritet sahələr, o cümlədən enerji sektoru, neqliyyat sektoru və tranzit potensialının artırılması, özünüməşğulluq və sosial müdafiənin gücləndirilməsi, gəmiqayırma zavodunun fəaliyyətinin genişləndirilməsi, su təchizatı üzrə layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün xarici borcun cəlb edilməsi nəzərdə tutulur.

Ortamüddətli perspektivdə xərclərin artımını dayandıran gəlir mənbələri ilə uzlaşdırılması və Neft Fondunun aktivliyinin dayanıqlı səviyyədə saxlanılması təmin olunacaqdır.

Büdcə xərclərinin effektivliyinin qiymətləndirilməsi, büdcə vəsaitlərinə nəzərən məqsədilə Ortamüddətli Xərclər Çərçivəsinin tətbiqi ilə bağlı islahatlar davam etdiriləcəkdir.

Ortamüddətli dövrə makro-fiskal siyasət çərçivəsində icmal büdcənin qeyri-neft baza kəsinin qeyri-neft ÜDM-də xüsusi çəkisinin tədricən azaldılaraq tənzimlənməsi nəzərdə tutulur. Bu da inflyasiyaya azaldıcı təsir göstərən faktorlardan biridir.

Daxili bazarda sağlam rəqabət mühitinin təmin olunması istiqamətində aidiyyəti qurumlarla birgə "Qiymət İzləmə Sistemi"nin tətbiqi il Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidməti tərəfindən subyektiv səbəblərə (raqəbat pozuntuları, bazarların bölüşdürülməsi və qiymət manipulyasiyasına) yol verən bazar subyektlərinə qarşı nəzarət tədbirləri gücləndiriləcək və ciddi tədbirlər görülməkdədir.

Rəqabət Məcəlləsinin qəbul olunması da bu proseslərə tökan verəcəkdir.

Hörmətli millət vəkili! Büdcə müzakirələri zamanı qaldırılan bütün məsələlər Hökumət və aidiyyəti qurumlar tərəfindən diqqətə alınacaq, qeyd edilən problemlərin həlli istiqamətində mümkün olan bütün zəruri tədbirlər görülməkdədir.

Çıxışımın sonunda bir daha aparılan işgüzar müzakirələrə, verilən dəyərli töhfə və tövsiyələrə görə, hörmətli xanım Sədr sizə və bütün deputatlara minnətdarlığımı bildirirəm.

Hökumət adından bir daha bildirmək istəyirəm ki, möhtərəm cənab Prezidentin müəyyən etdiyi hədəflərə çatmaq üçün Hökumət qarşısında qoyduğu bütün tapşırıq və vəzifələrin vaxtında, bütövlüklə və yüksək keyfiyyətdə icrasını təmin etmək üçün bundan sonra da var gücümüzlə çalışacağıq.

Hörmətli millət vəkili! Hökumət adından bir daha bildirmək istəyirəm ki, möhtərəm cənab Prezidentin müəyyən etdiyi hədəflərə çatmaq üçün Hökumət qarşısında qoyduğu bütün tapşırıq və vəzifələrin vaxtında, bütövlüklə və yüksək keyfiyyətdə icrasını təmin etmək üçün bundan sonra da var gücümüzlə çalışacağıq.

Hörmətli millət vəkili! Hökumət adından bir daha bildirmək istəyirəm ki, möhtərəm cənab Prezidentin müəyyən etdiyi hədəflərə çatmaq üçün Hökumət qarşısında qoyduğu bütün tapşırıq və vəzifələrin vaxtında, bütövlüklə və yüksək keyfiyyətdə icrasını təmin etmək üçün bundan sonra da var gücümüzlə çalışacağıq.

Hörmətli millət vəkili! Hökumət adından bir daha bildirmək istəyirəm ki, möhtərəm cənab Prezidentin müəyyən etdiyi hədəflərə çatmaq üçün Hökumət qarşısında qoyduğu bütün tapşırıq və vəzifələrin vaxtında, bütövlüklə və yüksək keyfiyyətdə icrasını təmin etmək üçün bundan sonra da var gücümüzlə çalışacağıq.